

Plan 2020 Naar digitale (open) leermaterialen

Inleiding

Voor u ligt het plan voor 2020 van de zone “Naar digitale (open) leermaterialen”. Achtereenvolgens zijn beschreven de (eind)doelen voor 2023, behaalde resultaten in 2019, de doelen en activiteiten voor 2020, de organisatie van het team en succesvoorwaarden.

Doelen voor 2023

De zone heeft de volgende doelen geformuleerd:

Op 1-1-2023 is minimaal de helft van het aantal publiek bekostigde instellingen voor hoger onderwijs in Nederland in staat om docenten en studenten de mogelijkheid te bieden een voor hen optimale mix van leermaterialen samen te stellen en te gebruiken op een onderwijskundig verantwoorde wijze. Dit betekent dat op 1-1-2023:

1. er een digitaal platform voor delen, zoeken en vinden van open en niet-open leermaterialen beschikbaar is, dat open toegankelijk is voor alle publiek bekostigde instellingen voor hoger onderwijs in Nederland;
2. tenminste twee uitgevers van digitaal leer materiaal hun producten beschikbaar stellen via het digitale platform;
3. workshops voor docenten over hoe zij (open) digitale materialen op een optimale manier kunnen verzamelen en toepassen in hun onderwijspraktijk zijn ontwikkeld en tenminste 6 keer zijn georganiseerd, gevolgd door minimaal 120 personen;
4. een toolkit beschikbaar is om in te zetten bij het verandertraject dat nodig is om tot gebruik van een optimale mix van leer materialen te komen;
5. alle deelnemende instellingen een ondersteuningsstructuur voor omgaan met (open) digitale leer materialen beschikbaar hebben waarvan 60% van de docenten aangeeft dat die adequaat is;
6. tenminste 20% van docenten bij de deelnemende instellingen een toename van hergebruik van open digitale leer materialen rapporteren;
7. lessons learned en good practices m.b.t. samenstellen en gebruiken van een optimale mix van leer materialen die bij de acht deelnemende instellingen zijn opgedaan, open beschikbaar zijn via een digitaal platform;
8. tenminste vier van de acht deelnemende instellingen een visie op (open) digitale leer materialen hebben geformuleerd.

Resultaten in 2019

De zone heeft de volgende resultaten opgeleverd in 2019:

1. Formulering van de ambities, resulterend in de hierboven genoemde doelen
2. Formulering van een denkmodel om richting te geven aan de activiteiten binnen de zone
3. Drie onderzoeken:
 - a. Formulering van een toekomstbeeld van leren en de rol van (digitale) leermaterialen, gedragen door alle stakeholders (o.a. studenten, docenten, staf, management, uitgevers)
 - b. Huidige praktijk van samenstellen van een optimale mix van leermaterialen
 - c. Huidige praktijk van hergebruik van open leermaterialen door docenten
4. Diverse presentaties over de resultaten op nationale en internationale congressen en events.

Doelen voor 2020, organisatie en disseminatie

Op basis van de resultaten in 2019 zijn qua scope drie typen activiteiten te onderscheiden. In onderstaande tabel staan deze typen activiteiten nader omschreven wat betreft hoe te organiseren, de rol van de zone en de bijdrage van de activiteiten aan het resultaat van de zone.

Scope activiteit	Hoe organiseren	Rol zone	Bijdrage aan resultaat zone
Landelijk	Werkgroepen vanuit de zone	Bondgenoten zoeken buiten de zone (bv koerszone, bibliotheken, uitgevers,...) en in samenwerking met hen de activiteiten uitvoeren.	Realisatie van artefacten: infrastructuur, tools, lessons learned, workshops, manuals, guidelines voor ontwikkelen visie en beleid,
Meerdere instellingen	Binnen instelling organiseren. Waar relevant samenwerking zoeken met andere deelnemende instellingen	Op vraag van de deelnemende instellingen activiteiten organiseren (bv themabijeenkomst op onderwerp, gezamenlijk issues oplossen,...)	Samenwerking aan inbedden infrastructuur en support, delen lessons learned, artefacten,...
Individuele instelling	Binnen instelling organiseren	Op vraag van instelling bijdrage leveren (bv kennisoverdracht, feedback op plan,...)	Delen en inbedden lessons learned, artefacten,...

Een overzicht van de activiteiten die door één of meer van de deelnemende instellingen zijn voorgenomen is te destilleren uit de instellingsplannen uit bijlage 1. Uit de tabel is af te lezen dat de toegevoegde waarde van de zone bij deze typen activiteiten (het realiseren van versnelling bij de deelnemende instellingen) vooral ligt in het waar mogelijk gezamenlijk oppakken van activiteiten en kennisuitwisseling.

De activiteiten die, op basis van de resultaten uit de onderzoeken in 2019 en het voorgenomen einddoel voor het landelijk niveau zijn gepland, zijn in de volgende tabel weergegeven. Iedere

activiteit zal door een werkgroep uit de zone worden opgepakt, waar mogelijk samen met stakeholders buiten de zone. Bij een dergelijke samenwerking zal de zone sturend zijn.

Nr.	Activiteit	Sluit aan op 2019	Bijdrage aan doelen 2023 ¹
1	Stimuleren hergebruik van open leermaterialen	Onderzoek naar hergebruik	3, 5
2	Infrastructuur en content	Onderzoek huidige praktijken	1
3	Ontwikkeling professionaliseringstraject rond digitale (open) leermaterialen	Onderzoek naar hergebruik en huidige praktijken	3
4	Ondersteuning veranderproces	Onderzoek huidige praktijken	4, 5, 7
5	Betrekken uitgevers bij de zone	Onderzoek huidige praktijken	2
6	Signaleren en agenderen	-	Alle
7	Communicatie en disseminatie	-	6

Voor iedere activiteit uit deze tabel staat hieronder omschreven:

- Korte omschrijving van het doel van de activiteit
- Welke resultaten in 2020 zullen worden opgeleverd
- Welke partijen buiten de zone erbij worden betrokken

1. Stimuleren hergebruik van open tekstboeken

Doel: Het doel voor 2020 is dat collectiemanagers van bibliotheken van alle instellingen die aangesloten zijn bij zone 4 een overzicht hebben van alle open tekstboek repositories die primair relevant zijn voor de vakken in hun bacheloropleidingen en op

¹ De nummering verwijst naar de opsomming van doelen voor 2023

welke wijze deze content eenvoudig bewerkt kan worden door docenten, zodat het hergebruik van (delen van) open tekstboeken toeneemt.

Resultaten 2020:

- Inzicht verkrijgen in de beschikbare open tekstboeken
- Inventariseren user requirements docenten bewerken open tekstboeken, adoptie in onderwijs
- Ontwikkelen proces om content/tekstboeken laagdrempelig te bewerken
- Training aanbieden voor ontwikkelen vaardigheden in het adopteren en combineren van open materialen met eigen werk
- Professionaliseren van universiteitsdiensten
 - Weten welke platforms er zijn waarop kwalitatief hoogwaardige open tekstboeken staan
 - Kennis van de user requirements van docenten en aanbieden van adequate ondersteuning
 - Kennis van de mogelijkheden om open tekstboeken te bewerken en opnieuw uit te brengen (publicatieproces)
 - In staat zijn om kennis door te geven aan collega's binnen de eigen instelling
 - Actief meedenken binnen de werkgroep Bibliotheken Open & Online Onderwijs inzake vervolgonwikkelingen, volgen van nieuwe technieken en mogelijkheden

Betrokken partijen: Werkgroep Bibliotheken Open & Online Onderwijs, SURF, SIG OER

2. Infrastructuur en content

Doel: inzicht krijgen in de behoeften van vakcommunity's rond hergebruik, delen en samenwerken op het gebied van digitale (open) leermaterialen zodat eind 2020 kan worden overgegaan tot de realisatie / aanschaf van een online platform voor ondersteuning van delen, zoeken en vinden van open en niet-open leermaterialen. Tenminste één deelnemende instelling gaat ervaring opdoen met een online platform. De geleerde lessen zullen worden meegenomen.

Resultaten 2020:

- Inventarisatie van behoeften op basis van input van tenminste 20 bestaande vakcommunity's
- Onderbouwd besluit over of er een landelijke oplossing mogelijk is en hoe daar vorm aan kan worden gegeven
- Bovenstaande input dient als basis voor een gesprek met SURF in het voorjaar van 2020 om antwoord op de vraag te formuleren of er een landelijke oplossing mogelijk is en hoe daar vorm aan kan worden gegeven
- Deliverable Q4: projectvoorstel / projectplan voor de realisatie / aanschaf van een online platform

Betrokken partijen: Special Interest Group Open Education, Werkgroep Bibliotheken Open & Online Onderwijs, SURF

3. Ontwikkeling professionaliseringstraject rond digitale (open) leermaterialen

Doel: Professionaliseren van docenten/studenten/ondersteuners in (her)gebruik van digitale (open) leermaterialen. Hierdoor moeten docenten en studenten zich gemotiveerder, competent en beter ondersteund voelen richting onze ambitie 2023 om een voor hen optimale mix van leermaterialen samen te stellen en te gebruiken, vanuit:

- *Waarom?* Nut van delen van materialen, hergebruiken van andermans materialen en werken en leren in (vak)communities voor docenten/studenten.
- *Hoe?* Vaardigheden opbouwen voor vinden en beoordelen van materialen, didactisch inbedden van (open) digitale leermiddelen in onderwijs(ontwerp) met evidence-informed leer- en ontwerpprincipes. Delen: metadateren, licenties, platforms, vakcommunities. Verbinden met innovators onder docenten.
- *Welke ondersteuning?* Onderwijskundig, vertrouwd maken met hergebruik en mixen materialen, beoordelen kwaliteit van leermaterialen. Collectievorming/ bewaren van materialen. 'Best Practices' verspreiden.

Resultaten 2020:

- Vanaf januari 2020 plan van aanpak 2020-2023 (+prioritering 2020) om bovenstaande doelen vorm te geven. Beoogde uitkomsten: ontwikkelen workshops, integratie in docentprofessionaliserings-trajecten, handleidingen, educational design templates, aanbevelingen voor ondersteunend personeel in bevorderen en ondersteunen (her)gebruik, etc.
- Aansluiting bij Special Interest Groups Open Education en Blended Learning. Doel van deze aansluiting op landelijk niveau is om plan van aanpak op evidence informed wijze vorm te geven.
- Aansluiting bij de *zone Docentprofessionalisering* van Versnellingsplan: onderzoek of (her)gebruik van (open) digitale leermiddelen op dit moment een rol speelt in docentprofessionaliserings-trajecten op instellingsniveau en hoe dit eventueel gezamenlijk vorm te geven + opleveren 'Best Practices'.

Betrokken partijen: (Deelnemende) hoger onderwijsinstellingen aan Zone 4, SURF, VSNU, VH, zone Docentprofessionalisering, SIG's Open education & Blended Learning.

4. Ondersteuning veranderproces

Doel: het verandertraject dat nodig is om tot gebruik van een optimale mix van leermaterialen te realiseren van hoger onderwijsinstellingen faciliteren middels het definiëren van de transitiefases, het geven van een overzicht van instelling/ transitiefase en het ontwikkelen van een toolkit per algemene transitiefase.

Resultaten 2020:

1. Een duidelijke definitie van de verschillende transitiefases
2. *Faciliteren van cultuurverandering binnen een instelling door het organiseren van workshops rondom verandertraject 'naar digitale (open) leermaterialen' . Het is de bedoeling dat deze workshops vanaf Q2 2020 gevolgd kunnen worden.*
3. *Actiepakketten opstellen per fase.* De best-practices van instellingen werken we uit tot *toolkits*, die instellingen kunnen oppakken om zelfstandig een transitie verder in te zetten of uit te werken. Deze *toolkits* bevatten producten (o.a. trainingen) voor het vormen van visie/beleid, het alloceren van investering en komen tot een gedragsverandering bij docenten, ondersteuners en support staff.

Betrokken partijen: Transitie consultant, communicatieadviseur, (deelnemende) hoger onderwijsinstellingen aan eigen zone (met expliciete verbinding met de werkgroep 'signaleren en agenderen', SURF, VSNU).

5. Betrekken uitgevers bij de zone

Doel: Inzicht krijgen in issues die een rol spelen bij het combineren van commerciële en niet-commerciële leermaterialen. Op basis van dat inzicht kan een strategie worden bepaald om te komen tot effectief betrekken van uitgevers bij het realiseren van de ambities van de zone.

Resultaten 2020:

- Overzicht van issues die spelen rond toegang tot en gebruik van gesloten commercieel digitaal leermateriaal. Hierbij zullen ervaringen met de eStudybook pilot worden meegenomen.
- Plan voor betrekken uitgevers door de Koerszone

Betrokken partijen: zone Studiedata, uitgevers, Koerszone, SURF

6. Signaleren en agenderen

Doel: relevante ontwikkelingen rond leermaterialen buiten de zone signaleren en op de agenda te krijgen van relevante partijen (OCW, SURF, VSNU, VH,...)

Resultaten 2020:

- Relevante partijen buiten de zone die een rol spelen bij ontwikkelingen rond digitale (open) leermaterialen in beeld brengen (stakeholdersanalyse)
- Formuleren van de consequenties voor (open) digitale leermaterialen bij implementatie van de strategische agenda OCW
- Raakpunten formuleren met de Open Science initiatieven bij VSNU en onderzoeken waar meerwaarde bestaat om gezamenlijk op te trekken
- Onderzoeken of en hoe adoptie van open digitale leermaterialen kan worden meegenomen bij het Recognition and reward initiatief

Betrokken partijen: OCW, VSNU, VH, SURF

7. Communicatie en disseminatie

Doel: Ontsluiten van de resultaten van de deelnemende instellingen van de zone en van de gezamenlijk geïnitieerde activiteiten, opgedane kennis en resultaten.

Resultaten 2020:

- Communicatieplan tot 2023
- Ontwikkeling van een visuele uiting: doel en rol zone, activiteiten zone en hoe hangen (gezamenlijke) activiteiten samen.
- Ontsluiten lessons learned afzonderlijke instellingen zone en andere interessante initiatieven op het gebied van de optimale mix van digitale leermaterialen.
- Beschrijving van “optimale mix van leermaterialen” zodat voortgang in de ambitie kan worden bepaald en gecommuniceerd.

Betrokken partijen: Alle betrokken instellingen uit de zone, Charlotte Heystek, communicatieadviseur versnellingsplan, (inhuur) ondersteuning zone

Succesvoorwaarden

Om de voorgenomen resultaten te kunnen bereiken moeten aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

- Binnen iedere deelnemende instelling moet voldoende capaciteit beschikbaar komen om de voorgenomen resultaten binnen de instelling en tussen instellingen te kunnen opleveren.
- De werkgroepen moeten voldoende tijd en menskracht hebben om de voorgenomen resultaten te kunnen behalen.
- Stakeholders buiten de zone verlenen hun medewerking wanneer die nodig is om de voorgenomen resultaten te bereiken.
- Bij de werkbijeenkomsten van de zone zijn alle deelnemende instellingen vertegenwoordigd.